

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulă 3.

SIBIIŪ, 15 MARTIŪ 1895.

Anulă XXVI.

FONDAȚIUNEA GEORGIŪ FILIPŪ.

Tóte foile nóstre aŭ adusŭ în ȓilele acesteá scirea, cá rēposatulŭ advocatŭ din Táșnadŭ Georgiŭ *Filipŭ* a lăsatŭ prin *testamentŭ AsociaȚiunei transilvane* pentru literatura română și cultura poporului românŭ o fundaȚiune pe numele seŭ spre scopuri culturale și filantropice în sumă de 20,000 fl.; și testamentulŭ constată pe deplinŭ acestŭ faptŭ.

Privită chiarŭ și numai din punctŭ de vedere *materialŭ*, acéstă jertfă din partea unŭ fiŭ alŭ naȚiunei nóstre este fórté considerabilă, și nu va lipsi a produce bucuriă în inimile tuturorŭ, carŭ conlucră la progresarea și înflorirea poporului nostru.

Dar nobila fundaȚiune cresce și mai multŭ în ochii nostri, decă apreȚiamŭ valórea ei *morală*. Unŭ bunŭ fiŭ alŭ poporului seŭ, așezatŭ de sórte la una din marginile extreme ale teritoriului locuitŭ de români, precum în vieȥa sa a fostŭ unŭ căldurosŭ apērătoriŭ alŭ intereselorŭ poporului seŭ, și se simȥia la bine și la rēŭ una cu dēnsulŭ, așa și la eșirea sa din vieȥă voiesce a perena iubirea sa pentru dēnsulŭ pe terenulŭ celŭ largŭ alŭ sciinȥei și culturei, pe care cu toȥii, fără deosebire de confesiune, de partidŭ politicŭ și alte împregiurări, carŭ adese-orŭ ne separéză în vieȥă, ne întēlnimŭ cu frăȥescă armonie și iubire.

Căci orŭ-carŭ ar fi vederile nóstre pe alte terene ale vieȥei practice, aici pe terenulŭ culturei, ca într'o împērăȥiă

mesiană, convenimă cu toții, ne comunicăm părerile și convingerile noastre și căutăm mijlocele cele mai bune, a promova *cultura* poporului nostru; întru acesta una suntem și una trebuie să fim cu toții, a conlucra din toate puterile noastre, ca se facem poporului nostru accesibilă calea progresului său, se adunăm oșele cele risipite și se le facem un corp plin de viață, de vigoare și vii speranțe în venitoriū.

Nu privim încă în totă estensiunea testamentul bimeritatului donator, nici nu putem prognostica atitudinea, ce va lua Comitetul Asociației față cu însemnatul dar, ce se face acesteia; dar nici împregiurarea, că testatorul ar avea în vedere un venitoriū îndepărtat de 100 ani s'eu d'ora și mai mulți, pentru punerea în lucrare a fundației sale, nu slăbesce convingerea noastră despre călduroasa lui bunăvoință și nobila intențiune, ce a avut la oferirea acestui dar. Ba precum în trecut în testamentul Ioan Oltean și altele de acest fel, așa și în spiritul acestui testament vedem un moment de îmbărbătare și încurajare spre nobilele ținte ale Asociației.

Considerând toate acestea, salutăm cu bucurie fundațiunea Georgie Filip, însoțind cu pietate memoria bravului bărbat, și privim cu vesele speranțe în venitoriul Asociației transilvane, carea mult bine a revărsat asupra poporului nostru și mult are se reverse încă în venitoriū, decât puterile ei se voru întări prin asemenea nobile succurse din partea membrilor săi. Da, cu bucurie dăm expresie și cu această ocaziune convingerei noastre, că Asociațiunea transilvană pe lângă astfel de calzi părținitori și sprijinitori este chemată a realiza înaltele ideale, ce au condus pre fondatorii ei, și totu mai mult se apropie timpul, ca ea se potă areta lumii fructele binecuvântate ale activității sale.

Ear nobilului fondator *Georgiu Filip* fiă-i țărâna ușoră și memoria binecuvântată!

ADUNAREA GENERALĂ A SOCIETĂȚII PENTRU LITERATURA ȘI CULTURA ROMÂNĂ ÎN BUCOVINA.

Acastă societate culturală, soră cu Asociațiunea transilvană, a ținută adunarea s'a generală la 10 Februarîu n. a. c. Din raportul general al comitetului cătră adunarea generală comunicăm, după „Gazeta Bucovinei“, următoarele:

Comitetul ei constă de presentu din următorii dd.:

Br. Eudociu *Hurmuzachi*, președinte; archimandritul V. V. de *Repta*, vice-președinte; Dr. Stefanu *Saghin*, secretariu; Dr. Emilianu *Voiuțchi*, cassaru; Dionisiu *Simionovicț*, bibliotecariu; Ilie *Luța*, administratoru; Nicolau *Irimievicț*, economu și Calistratu *Coca*, controlorū; apoi Vasilie *Calancea*, Grigoriu *Halipu*, Dimitrie *Isopescu*, Constantinu *Morariu*, Dr. Demetriu *Onciu*, Atanasiu *Pridie*, Constantin *Popovicț* și Constantinu *Stefanovicț*.

Dintre membrii s'ei a perduto Societatea în decursul anului pe d. d. Constantin cav. de *Mârza*, protopresbiteru Demetriu *Seleschi*, Dr. Ioanu I. *Diaconovicț* și Emilianu *Cozubu*, căroro societatea le arată ultima onore.

Numărul membrilor ordinari a sporitu foarte puțin și este la finea anului 1894. de 4 membri onorari, 21 fundatori, 87 ordinari și 4 activi. D. G. cav. de *Popovicț*, mare proprietariu în Stroesci, în considerarea distinselor sale merite pentru cultură poporului român din Bucovina, a fostu alesu membru onorariu al Societății. Acela a făcutu o fundațiune de 10,000 fl., din care se se dee anualu câte 10 stipendii à 50 fl. la elevi și eleve dela diferite scóle din țeră. Dar în urma evenimentelor intermedie, cu deosebire în urma memorabilei fundațiuni a fericitului protopresbiteru Vasilie *Cocârlă*, cu învoirea ultimei adunări generale, a transpusu acastă fundațiune, pe lângă tóte formele legale, în administrarea societății „*Dómnelorú române din Bucovina*“, și așa acastă societate cu începutul anului scolaru curentu a și deschisu în Cernăuți multu doritulú *internatú pentru fetițe*.

Mențiune onorifică se face în acestu raportu și repositulul consiliaru de tribunalu din Suceava Emilianu *Cozuba*, care întrégă averea sa o lăsă Societății de cultură pentru înființarea și susținerea unei *scôle de musică românească*.

Din incidentul iubileului de 50 ai preoției sale a Archiepiscopului și Metropolitului *Silvestru Morariu-Andrievic*, credincioșii săi făcuseră o colectă de 1477 fl. 69 cr., și cu invoirea veneratului iubilaru aceea a fostu destinată pentru stipendii pe séma copileloru sêrmane de religiunea gr. or., cari studiéză cu succesu bunu și se cualifică pentru statulă învățătorescū.

De asemenea s'a creatu din incidentul iubileului de 40 ani alu domnirii Maiestății Sale Francisc Iosif I. o fundațiune de stipendii; în fine au mai intratū la cassa Societății 200 fl. din vistieria țerei, colecte și felurite daruri.

În cele 19 ședințe de preste anu ale comitetului s'au distribuitū stipendii din fundațiunile: D. *Sereteanu*, *Pumnulū*, Contele *Emanuilū Logotheti*, *Aleksandru de Popovic*, *Elena de Popovic*, precum și unū stipendiū de 60 fl. unū învățacelū de lăcătăria.

Biblioteca Societății a sporitū în anulū acesta prin diferite donațiuni, și cu încheerea anulū 1894. numără 2462 opuri în 3633 volume și 34 broșuri.

Averea Societății a fostu la finea anulū de 9030 fl. 32 cr. și 1000 galbinī; ear deosebitū se află sub administrarea Societății de cultură:

Fundațiunea	<i>Pumnuleană</i>	13,583 fl. 56 cr.
"	<i>Agnes de Popovic</i> ,	2556 fl. 58 cr.
"	contelui <i>Emanuilū Logotheti</i>	2513 fl. 36 cr.
"	<i>Aleksandru de Popovic</i>	1281 fl. 79 cr.
"	<i>Dimitrie Sereteanu</i>	2856 fl. 59 cr.
"	<i>Elena Sereteanu</i>	1396 fl. 47 cr.
"	<i>Francisc Iosif</i>	258 fl. 64 cr.
"	Metropolitului <i>Silvestru</i>	1533 fl. 25 cr.

Fundațiunea *Elena de Popovici* 100 fl.

„ *Dimitrie Seleschi* 1100 fl. 37 cr.

Preliminariul Societății pentru anul 1895 are la venite și la spese suma de 1600 fl. B.

DESPRE ÎMBRĂȚIȘAREA MESERIILOR ȘI A COMERCIULUI.

La adunarea generală a despărțământului Orăștiei, ținută în Vinerea, s'a cetit un discurs cãtrã popor „Despre însemnãtatea meseriilor și neguțatoriilor“ de dl *Ioan Moța*. Adunarea generală, împreună cu celelalte acte aparținãtore, a înaintat la comitetul central și discursul acesta, care ca o bunã învãțaturã pentru poporul nostru cu plãcere îl publicãm aici, cu atãtu mai vãrtos, cãci prin înmulțirea agenturilor comunale sperãm cã și organul Asociațiunii în viitoriu va fla întrare și la poporul sãtean; și organul acesta, precum în trecut, așa și mai mult încă în viitoriu, se va silii a ține cont de culturã pe tôte terenele vieții noastre publice. —

Discursul în cestiune este cel urmãtoriu:

„*Onorãtã adunare generalã!*

Este o datorințã a noãtrã a tuturor, a ține sãmã de aceea ce lumea în ñilele noastre face. Ear ținãndu sãmã de acãsta, va trebui negreșit sã vedem, cã lumea în ñilele noastre cu pași nespuse de repeđi înaintãzã cãtrã scopul cel mai înalt al vieții omenesci: cãtrã *desevirșire!*

Noi sã nu ne lãsãm mai pe jos. Se facem și noi ce face lumea. Sã ne silim și noi a ține pas cu ea, ear întru cât vom fi rãmas înapoi, în doitã strãduințã se ne dãm ca sã o ajungem.

Dar „*lumea*“ ca atare cu sporul ei nu avem unde o vedã. Pentru a putã vedã înaintarea „*lumei*“, trebuie sã ne aruncãm privirile asupra vieții și lucrãrei deosebitelor popore, ce o alcãtuiesc. Ear de vom face acãsta, multe și felurite icône ni se vor înfãțisa vederei: înãlțãtore de sufletu unele, întristãtore altele, dupã cum va fi poporul, asupra

căruia ne vom opri privirea, și după cum e punctul de vedere, din care îl vom privi.

Va fi *înălțător* pentru mine, când voi privi la un popor mare ca de exemplu cel francez, englez ori german, și voi vedea cât de sus și-a ridicat el, cultivându-le, toate ramurile de lucrare ale vieții, cât de aproape de deservire și înlesnite sunt la el toate: lucrarea pământului, meseriile, negoțul, apoi artele și științele, — scurt: cât s'a urcat el pe scara culturii și a bunei stări, și ca atare cât de mult a lucrat el și la înălțarea nemului omenesc preste tot.

Va fi însă *întristător*, când în asemănare cu unul din acestea voi privi pre un popor mic, rămas cu sute ori cu mii de ani înapoi a celui în toate privințele: fără pricepere la neguțatorie, la meserii, la însași lucrarea pământului; înapoiat și ca cultură și ca bunăstare.

Întrebarea, care la acest loc ni-se nasce de sine, și care ne privesce pe noi mai de aproape, este: *că* ore poporul nostru *românesc* în care din aceste două părți ar cădea când ar fi să-l aședim, între cele cu cultură înaltă și înaltă bunăstare, se-între cele rămase mai mult ori mai puțin înapoi?

Dacă *reul* i-am voi, i-am spune acestui popor, că între cele dintâi se numără el, că n'are să se mai îngrijescă de nimic, căci mai pe sus ca el altul nu este: — dar fiindcă adevăratul bine i-l dorim, pe lângă toate că ne sfășia inima acest adevăr, trebuie să-i dăm răspunsul cel drept și neîncungiurat, că adevărat este dintre cele cât de bine rămase înapoi, și ca cultură și ca bunăstare!...

În fața acestui trist adevăr, cel dintâi și cel mai mare gând al nostru e și trebuie să fie, a-i spune toate mijlocele, a-i descoperi toate căile, pe cari umblându și cu cari ajutându-se, se se potă și el înălța cu vremea acolo, unde altele s'a înălțat.

Ear la acestu punctu alu deslegării întrebărei, socotința cea dréptă ne spune, că :

Ori-ce poporù, care doresce a se avênta la unù gradù mai înaltù de cultură, înainte de tôte trebue să îngrijescă ca să ajungă la bunăstare. Bunăstarea este întărirea puterilorù lui. Și ajunsù la bunăstare, ușorù îi va fi să urce apoi repede și pe scara culturèi în susù. „Prin bunăstare la cultură!“ Noi însă suntem încă departe și de una și de alta.

„Asociațiunea transilvană“, ca una ce la întemeierea sa și-a pusù de scopù alu finței și lucrărei sale „cultura“ poporului românù, datorința mare are, și cu sîrguința și lucréză într'acolo, ca se ducă cât se pôte mai repede pe acestù iubitù poporù spre nobilulù scopù, — dar în lucrarea sa de multe ori a trebuitù să se isbescă durerosù de adevèrulù, că fără a înainta mai întâi *bunăstarea* poporului, numai prea de totù cu greù merge lucrarea răspândirei de „cultură“.

De aceea și scopulù acestei cetiri este, a scôte după putința la ivelă și a-lù pune în adevèrata lui lumină pe unulù dintre mijlócele, de care întrebuintare mai bună făcèndù, am lua unù puternicù avèntù în mersulù spre întâia stație mare a drumului de care vorbimù, că ar avè sè-lù facă încă iubitulù nostru neamù, — spre *bunăstarea* lui!

Sunt mai multe căile, ce duc la bunăstare.

Cele mai însemnate sunt: *cultivarea pământului*, decă ea se face cu destulă pricepere, de bună-sémă cu mai multă de cum noi o facem; *economia cu vite*, iarăși decă mai înțeleptesce se face, — apoi *meseriile și negoțul!*

Cu cultivarea pământului și cu economia de vite se cuprinde și poporulù nostru, așa cum se pricepe, — dar cu *meseriile* ori cu *negoțul*, deși sunt unele din cele mai rêsplătitoare isvóre de câștigù, — *elù nu se cuprinde aprópe de locù!*

Meseriile și negoțulă au fost și sunt din partea noastră, a românilor ardeleni și ungurenii, foarte ne-prețuite, foarte ne-băgate în sémă. Și când te poți să socoți *de ce* ore? mai că nu poți să-î dai de răspuns! Ne-am deprinsă par-că a crede, că noi nu suntem chiămați la viétă pentru altceva, decât pentru a câștiga la banii greii, spre a-î trece mereu în mâna meseriașilor și neguțătorilor străini, dela cari ne cumpărămă toțe de câte avem lipsă: vestminte și încălțăminte pentru noi, fiil și servitorii nostri, plug, grapă, rôte, căruțe, mobile de casă, totu, totu! Ca și cum noi nu am fi avënd nici priceperea, nici destoinicia de a lucra deosebitele meserii și de a purta deosebitele feluri de negoț, prin ce am face să trecă banulă din mânilă noastre în ale fraților nostri, și nu totu în ale străinului.

Privitu mai de aprópe acestu lucru, elu este unu slabu și rușinosu atestatú, ce ni-lu dăm noi însine noue, în fața lumei, privitoru la destoinicia și dibăcia noastră!

Noi cu multă sfielă, cu ore-care evlaviă, privimú la străinulu cu céfa grasă și fața rumenă, în bolta ori șatră căruia întrămú, cum stă după tărăbă și adună bănuții, și îi pismuimú viétă luí cinstită și mai tignită ca a noastră cea plugă-réscă; dar nici mie, nici d-tale, plugarú românú, și nici celuí de alú treilea, nu ne trece prin minte, că decă eu nu m'am străduitú ori nu am pututu să ajungú să am și eu o viétă ca acela: să cercú să pregătescú pe fiulú meu pentru dënșă, ca se me potú bucura vedëndu-lú măcar pe elú acolo, unde mie nu mi-a fostú datú să ajungú: la câștigare și mai spornică și mai ușoră de avere, apoi la cinste și la tignă mai mare în viétă!

Cine nu vede că este foarte greșită acéstă ținută a noastră în acestu punctú, și spre cea mai mare *pagubă* a noastră și a némului nostru întregú?

Noi nu prețimú meseriile întrú nimic. Măcarú vedem cu toții, că meseriașilorú harnicii cât de bine le merge și în-

ce cinste sunt ținuți, și măcar că vedem, că fără meseriași și fără neguțătorî, nici noi nu am puté fi!

Noi ne mulțumim, seú mai bine ținú ne mărginimú numai la lucrarea pământului, și de aci încolo mai departe nu ne mai întindem.

Hotărítú că este frumoasă și vrednică de tótá cinstea și vieța unui economú harnicú și priceputú, — dar în aseménare cu lucrarea pământului, însemnátatea meseriilor este și ea mare.

Eatá de ce:

Vieța meseriașului este, în aseménare,
și mai ușorá,
și mai feritá de atâtea mari griji,
și mai încununatá cu cinste, cu prețuire din partea lumet,

și mai curéndú răsplátitóre a muncii;
în tótá privința mai tícnitá și lesniciósá!

Se o dovedimú acésta.

Ea este mai ușorá, — pentru-cá nu totdeauna cere o atât de crâncenă și istovítóre încordare a puterilorú trupesci, a brațelorú, ca și lucrarea pământului. Neguțătorulú (de orî-ce felú), pantofarulú, croitorulú, cojocarulú, pălárrierulú, tipografulú, bərbierulú, rotarulú și pelarulú chiar, nici unulú nu-și muncesce așa de greú, și prin urmare nu-și slăbesce atâtú de multú trupulú seú, ca și economulú ținéndú de córnelé plugului, sápándú, cosindú, încárcándú carulú, cládindú clá-ile etc. Dar e vieța meseriașului și neguțătorului mai ușorá și pentru altceva: Meseriașulú își póte începe meseria lui cu unú capitalú multú mai mic decât își póte începe unú economú. Unú tinérú pregátitú pentru o máiestrie, póte începe sě lucreze pe séma sa chiarú cu unú capitalú de 100—200 fl. și se o ducá înainte și póte se ajungá cu vremea la frumoasă bunăstare. Neguțătorulú de asemenea, pentru-cá se aflá acum firme (tovărășii) mari neguțătoresți, care își umplu právălia

(bolta) cu marfă, și ai numai să manipulezi cinstițu și să le răsplătești pe rëndu, și poți da înainte, cu spriginulă loră, începëndu aproape din nimica. Dar pôte cu aceeași sumă face ceva ună economă? Nu! Nici pentru a-și cumpăra pământu nu-î va fi de ajunsă, nici pentru vite, nici pentru celelalte multe, de care are lipsă la economia sa de sine stătătoare. Unu tinără sëracu dar, mai ușoră îi este a se face măestru și chiară neguțatoră, decât economă. Și e mai ușora vieța unu măestru ori neguțatoră și pentru aceea, că pôte lucra ori când mereu sub coperișulă casei sale: nici vara în căldură prea mare, arsă de ferbințela sórelui, nici iarna în geră, zgriburindă și primejduindu-și adesea sănătatea.

Este mai curëndă răsplătitoare a muncii, atâtă meseria cât și neguțatoria, întru cât meseriașulă, fiă elă ori-care, și neguțatorulă își pôte desface marfa sa ori când spre vëndare, fără să fiă silită a aștepta tot anumite părți ale anului. Bietulă țerană muncesce trei părți din ană, și abia în una, numai tómnă, se pôte și elă bucura de róda muncii sale. Ear ce e mai tristă e, că în cele trei părți ale anului, e silită a face mereu la datorii pentru deplinirea muncii, ear când tómnă „harnică și darnică“ îi dă și lui róda: vină creditorii și esecutorii, și până e încă caldă i-o iaș și i-o cară tótă, și-lă lasă iar cu casa și cu masa gólă!... Meseriașulă bună și harnică nu i se întemplă acésta. Elă lucréză ađi, și ađi își ia de locă și plata. „Bate una cu ciocanulă, și-î și cade 'n mână banulă“... Ear acésta e o mare norocire pentru muncitoră.

Este mai ferită de atâtă mari griji, — pentru-că nici meseriașulă nici neguțatorulă nu are să se uite mereu după sóre și după vreme, că óre pôte-se apuca ađi de cósă ori de plugă ori de secere? Elă în tótă bunăvremea, fiă plóia, fiă sóre, fiă zăpadă, lucréză ne'ncetată, și nu-lă împedecă nimic în câștigare, cum împedecă pe economă timpulă nepriinciosă septemăni întregi, silindu-lă a ședé numai și a

mânca, — nici bună-ora, grija cea mare, care o are economul în fiă-care primăveră, că în urma ploilor voru eși apele și-î voru mătura sēmănăturile, grijă care mai totdeauna în rēu se isbāndesce, și frică de care mai nici când nu scapă, pe meseriașu și neguțătoru nu-lu turbură și nu-lu pōte turbura, — dar nici primejdia de mai târđiū, că grindina verei va sdrobī holdele în flōre, și-lū va lāsa pe bietulū țeranū sēracă, — pe meseriașu și neguțătoru nu-lū amenință; elū pōte lucra și vinde înainte și bine.

Este în mai mare cinste ținutū de lume meseriașulū și neguțătorulū decât economulū, pentru-că deși cinstitū și vrednicū de multă cinste e și țeranulū, dar totuși pe meseriașulū și neguțătorulū din orașū ilū respectēzā și unii și alții mai multū. De ce? Pentru că la orașū fiind și mai printre ómenī învêrtindu-se, elū e, cum se đice, mai umblatū în lume, mai poleitū, mai pricepētorū la totū felulū, decât țeranulū economū, care n'are privilegiū a vedē și a învêța atâtea ca meseriașulū ori neguțătorulū dela orașū!

Maī e și maī ticnitā și maī lesnicōsā viēța meseriașulū și a neguțătorulū decâtū a economulū, pentru-că aceștia sciū și învață, și potū la orașū sē se chrănēscā maī bine decum scie și pōte unū țeranū la satū. Și asta încă e multū, dela chranā atērnānd desvoltarea trupulū și sãnătatea lui. Și e maī ușorā și pentru că pe copiil și-ī pōte ține maī lesne la învățaturā, de vreme-ce în orașe sunt scōlele cele maī bine întocmite și scōlele cele marī, și așa își pōte cresce din copiil ce vrea, fără sē-lū coste atâtea cât pe bietulū țeranū, care duce cu spatele māncare dela satū la orașū pentru fiu-seū, și pe urmă când ar fi maī de lipsā, nu maī birue sē-lū ținā. Meseriașulū și neguțătorulū din orașū e feritū de aceste neplăcerī și greutăți. Lui îi e fōrte ușorū a-și cresce fiil de așa, ca sē-ī slujēscā și lui spre falā și nēmuli seū! În ce se ține de neatīrnāre, aū aceeași deplinā neatīrnare, pe care o are și unū economū. Nu atārnā meseriașulū ori

neguțătorulū nicī dela preotū, nicī dela notarū, nicī dela vlădică, nicī dela ministru! Se slujesce numai de ei în lipsele sale, își face puținele datorințe ce le are față de dênșii, încolo ei nu-lū potū împedeca în trebile sale, și nu se potū amesteca în acelea. Nu lū pôte țipa nime din slujba sa. Neatârnare, pe care nu o are nicī învățătorulū, nicī preotulū, nicī slujbașulū civilū, nicī nimenī din cei ce staū în slujbe de ale țerei, fă ele bisericesci, fă de statū.

Și încă multe, multe altele sunt socotințele, care tôte ne îndemnă a atrage luarea aminte a poporului nostru asupra meseriilorū și a neguțătoriei.

Tôte acestea iusē privescū numai ticna și ușurătatea persónei meseriașului, ca atare.

Dar noi în tôte ale noastre lucrări, ca români, trebuie să ținem sémă și de o socotință mai înaltă, pe care se nu o perdemū nicī când din vedere și pentru care arū trebuit să ne dăm mă cu sirguință fiū la meseriū și la neguțătorii. Este iubirea, ce trebuie să viețuiescă în inima fiă-căruia dintre noi pentru mărirea și înălțarea nemului nostru românescu, prin înălțarea singuraticilorū fi aī lui!

La tôte popórele mai norocite și mai înaintate vedem, că edificiulū lorū naționalū stă mai alesū din trei trepte mari: *trépta dintâii* o forméză massa cea mare a poporului de rëndū; *a doua*: meseriașii și neguțătorii; *a treia*: învățații de totū felulū.

Noi români din Ardealū și Țera-Ungurésca suntem și noi unū poporū destulū de numerosū, edificiulū nostru naționalū este însă știrbitū: noi avem *trépta întâia*, a poporului de rënd, și și *trépta a treia*, a învățațilorū, dar ca să fim și noi deplinī, asemenea altorū némurī mai înaintate, ne lipsește *trépta de mijlocū*, a meseriașilorū și neguțătorilorū, ear acéstă *tréptă* este de mare însemnătate pentru edificiulū naționalū alū unū némū!

Însemnătatea cea mare a meseriilor și a negoțului pentru țeri și popore o putem înțelege și privind la alte popore din țeri mai mari și mai înaintate. În Țera-Nemțescă spre pildă, meseriașii și neguțătorii sunt atât de mulți la număr, și s'aun ridicatū la o valóre așa de mare, că acum putem dice despre ei, că trépta lorū este stăpână și preste celelalte trepte, *că ei sunt conducătorii țerei!* Vorbă mare acésta, dar în urma urmelorū adevărată. Eată cum. De meseriași și neguțătorii sunt acolo pline cetățile și satele. Ei stau între sine în o strinsă legătură și înțelegere. În fiă-care orășelū, în sate chiar, ei sunt întocmiți în reuniuni (tovărășii) de meseriași și neguțătorii, tovarășii bine închegate și care și-aun sciutū câștiga mare trecere înaintea poporului, — și când e vorba de vr'o mișcare în țeră, ca de pildă, chiar de alegerile de deputați pentru dieta țerei, celū ce are aceste reuniuni de meseriași și neguțătorii pe partea s'a, are isbânda, căci ele sunt puternice, membri lorū sunt mulți și poporul e cu ei!

La o atâtū de naltă valóre (prețū) s'a sciutū ridica brésla acésta în țeri mari ca Germania!

De ce nu s'ar poté acésta și aiurea, și și la noi?

Dar cum se se pótă, decă noi nu ne crescem fiii pentru meserii și negoțū, ci-i nenorocim în felū și chipuri, în locū se-i norocimū și pe ei, se facem bine și némului nostru crescând dintr'ênșii meseriași orii neguțătorii. Noi ne retragem cu toții și ne chinuimū vieța ca economi, învățatorii, preoți și bieți sciitorași pe la sate, în locū se ne străduimū s'ajungemū și noi la orașū și se ducem aici o vieță mai de dai - Dómne.

Ear fiind-că am atinsū vorba de orașe, se scótemū ceva la ivelă.

Orașele, o dic acésta toți ómenii luminați, sunt focare ce împraștie în jurulū lorū căldură și lumină, și anume căldură și lumină de felulū, de care într'ênsele se află.

Oraşele înrîiurescū asupra împregiurimei în chipū fôrte simţitū, şi înrîiurescū anume prin tôte clasele, prin tôte breslele de ômeni, ce le locuescū.

Şi aci e loculū, sē ne punem câteva întrebări :

De cine sunt locuite oraşele mai alesū? De învăţaţi? de slujbaşi? de economi?

Nu! Ci tôte oraşele sunt în partea lorū cea mai mare locuite de *meserieşi şi neguţători*.

Uliţi întregi sunt uşă de uşă numai bolte, în cari se vënd deosebite mărfuri şi produse ale mânilorū meseriaşilorū, şi mai la fiă-care casă este atârnatū afară unū semnū ôre-care, o vécă de sită, unū frêu, o códă de vulpe, o potcívă ş. a., cari tôte ne spunū, ce felū de meseriaşū locuesce în casă?

Ce felū sunt ei, acelū felū este şi duchulū ce domnesce în oraşū, ear asupra împregiurimei oraşele duch din duchulū lorū imprăştiă.

Şi sē ne întrebămū mai departe, cine susţine pe meseriaşii şi neguţătorii oraşelorū şi-î îmbogăţesce?

Hotăritū, că poporaţiunea din giurulū lorū.

Firescū lucru ar fi acum, ca poporaţiunea din giurulū oraşelorū, se susţină în oraşe numai meseriaşi şi neguţătorii trupū din trupulū ei şi sânge din sângele ei.

Dar cum stăm noi românii aici în Ardealū în privinţa acēsta?

Durere! Fôrte răū!

Avem o mulţime de oraşe, tôte locuite de străini, dar cari aprôpe tôte sunt jurū de jurū încungiurate de poporaţiune română, încât ele staū străine în mijloculū poporaţiunei din jurū, ca ostroavele, insulele, în mijloculū apelorū.

Cine susţine dar meseriaşii şi neguţătorii *străini* din oraşele nôstre?

Poporaţiunea română din jurulū lorū.

Și e bine acésta? Hotăritū că nu!

Ce ar fi de făcutū, ca bine să fiă?

Nimic alta decât ca *să îmbrățișămū noi cât numai se pôte de mulți meseriile și neguțătoria și să ne așezămū apoi și noi prin orașe!*

Avënd odată măiestri și neguțători români în orașe, noi îi vom spriginî și vom lucra cu toții într'acolo, în scrisū, cu vorba și cu fapta, ca ei spriginîți se fiă și de tótă poporațiunea de pe delaturî și de unū némū cu ei, — ear întêmplându-se acésta, măiestrii și neguțătorii străini încetulū cu încetulū, ađi unū pic, mâne mai multū, se vor simți părăsiți, neajutorați, strimtorați, și vor vedé sē-și afle sieși alte piețe, unde să fiă și ei spriginîți de ai lorū, vorū părăsi pe încetulū orașele nōstre, făcëndū astfelū locū la ai nostri.

De acéstă strecurare, de acéstă limpedire, noi avem mare lipsă, pentru binele nostru personalū și mărirea nemulū și pentru ridicarea nōstră la o mai bună stare și prin ea la o mai înaltă tréptă de cultură.

În felulū acesta am ajunge cu vremea — cu vremea, sē avem și noi orașe cu populațiune mai însemnată română, mai târđiū sē avem și noi orașele nōstre românesci, care duch din duchulū lorū și alū nostru se împrăscie în jurulū lorū, lucru ce atătū de mare cinste ni-ar face, ear ađi atătū de mare rușine, că nu avem!...

Totū ca o dovadă despre însemnătatea meseriilorū putemū pomenî și faptulū, că mulți și mari bărbați de ai nostri iubitorî de némū, prețuindū după cuviință acéstă bréslă și dorindū rēsărirea ei cât mai curëndū și crescerea ei cât mai repede, aū lăsatū după sineși mari fondurî de banî, din care sē se ajutare tinerii nostri dați la meserii. Așa de pildă, *Consistoriulū Archidieceșanū* din Sibiiū împarte din fondurile întemeiate de bărbați mari și lăsate lui în îngrijire, câte patru miî de florenî la anū, ca ajutóre învățaceilorū și

calfeilor de meserii (câte 30—50 fl. unuia), precum și măestrilor noi ce încep să lucreze pe sēma lor, (câte 100—200 florinī unuia); totu așa ajutoră „Asociațiunea transilvană” și despărțemintele ei din deosebite locuri, și celelalte con-sistorie ale nōstre.

Și pentru-ce tōte acestea? Aū nu sunt acestea dovadă pipăită, că ómenii nostri luminați aū vėđutū însemnătatea meseriilor și aū simțitū trebuința lor și de aceea și-aū dărunitū averi întregi pentru spriginirea lor numai ca înainte să dee? Ear noi stăm încă totu cu mănile în sinu și nu le îmbrățișăm!

Ne oprimū aici, pentru a nu prea obosi pe ascultători, și adunându odată tōte socotințele într'unu mănunchiū, aflămū că în asemēnare cu vieța de plugăritū, *meseriașulū și ne-guțatorulū ducū o vieță mai ușoră, mai puținū istovitoare de puteri trupesci; mai curēndū rēsplătitoare a muncii: mai lipsitā de mari griji; cā elū e în mai mare cinste ținutū de lume; cā trăiesce unū traiū mai bunū; cā își pōte crescē mai ușorū copiii în scōle, și cā e fōrte ne-atērnătorū dela mai mari, — ear ținēndu-le tōte acestea în vedere, credemū cā avemū totū dreptulū se scōtem la ivelā frumosulū și adevēratulū proverbū românū:*

„Meseria e brățare de aurū!”

Ear *neguțatoria* negreșitū nu mai puținū! Dar pe lângă asta de mai avem în vedere și mărirea nēmului, mărire puternicū spriginitā prin trēpta acēsta: din totū sufletulū trebue să le strigāmū ómenilorū din poporulū nostru: *Îmbrățișați cu amēndoue mănile meseriile și neguțatoria!*

Multe s'ar putē încă vorbi și multe scrie asupra acestui lucru, dar noi suntem de bună credință, că și numai din puținele socotințe cari le-am atinsū pe scurtū și în fugă aci, se pōte cu óre-care limpeđime vedē, că greșitā, fōrte greșitā este ținuta nōstrā față de meserii și neguțatoria, și că

astăzi fiă-care părinte bun, care doresce atât fericirea filorū se, cât și a nēmului se, ar trebui se crescă din familia sa celū puținū unū *meseriașū românū!*

Noi ne-am bucura când am auđi și am putē spune, că din fiă-care comună românescă este *unū* tinērū la scólă și *doi* la meserii, seū *dece* la scólă și *douedece* la meserii și neguțătorie!

Décă noi am prețui mai multū acéstă cinstită bréslă și bunū isvorū de venitū, de cum ađi o facemū, décă mai din-adinsū ne-am strădui a ne cresce fiii pentru meserii și neguțătoriă, — smulgerea poporului nostru din starea lui de sērăciă de ađi, și înaintarea lui pe calea buneī stări o am vedē cu ochii, și atunci am putē cu mai multū dreptū sē ne lăudămū și noi, că înțelegemū glasulū vremilorū înaintate de ađi, că lucrămū cu toții la umplerea știrbiturei palatului nostru naționalū, că facemū și noi aceea ce face lumea, alergândū se o ajungemū întru cât vom fi rēmasū înapoi, ear după-ce vom fi ajuns-o, se ținemū pasū alătura cu ea!

Am ajunge cu multū mai curēndū la întâia mare stație a drumului lungū, ce avem încă de făcutū,

la bună-stare.

Ear apoi de aci cu multū mai ușorū ni-ar fi a ne urca repede pe scară în susū, spre ceealaltă stație mare dela bunăstare:

la cultură!

Și n'ar mai putē atunci nimenea ȃice, că suntem nepricepētori de aceea ce e folositorū și ce nu, și că suntem poporū rēmasū înapoi...

Și se dee Dumneđeu, ca nu multă vreme se mai trecă până se nu se mai pótă ȃice așa ceva despre noi. Ear la acésta vom putē ajunge numai décă înșine ne vom strădui din tóte puterile a ne înălța în tóte privințele! *I. Moța.*

DATE ISTORICE PRIVITÓRE LA FAMILIILE NOBILE ROMÂNE.

Culese de **Ioanú** cav. de **Puşcariú**.

*Publicate sub auspiciile Asociaţiunii transilvane pentru literatura
română şi cultura poporului românú.*

Partea II. Sibiiú, tipariulú tipografiei archidiececane, 1895.

În Nr. 1. a. c. amú anunţatú publiculú nostru cetitoriú apariţiunea acestei scrieri, cea mai însemnată din cele publicate cu concursulú Asociaţiunii; şi astăđi venimú a da unú prospectú alú acestei lucrări, ce ni se presentă în partea II, şi ne pune în vedere şi publicarea părţii III., şi cu acésta şi încheierea operei, a cărei compunere, înavuţire, ordinare şi publicare a reclamatú încordată lucrare de đeci de ani.

La anulú 1892. dlú 'I. cav. de Puşcariú a publicatú totú sub auspiciile Asociaţiunii prima parte a acestuí opú însemnatú. În precuvéntarea părţii acesteia autorulú scria:

„Între cele mai însemnate fontâni auxiliare, de cari se folosesc istoria, se numérah şi datele genealogice şi heraldice. Poeţii epici ai clasicităţii deducú originea naţiunii lorú tocmai dela đeií olimpici; — şi familiile patriciilorú romaní au ţinutú aprópe unú milleniú evidentă de originea lorú dela triburile primitive ale Lucerilorú, Ramnilorú, Titiilorú etc. — până când, căđénd vechiulú imperiú romanú, tradiţiunile patriciale se transportară şi la optimaţii imperiulú occidentale alú lui Carolú celú mare. Încă Tacit scrie despre Germaní: *Reges ex nobilitate sumunt.* — Cu espediţiunile cruciate apoi începe şi heraldica modernă.

În Ungaria, carea în acéstă privinţă apucase de timpuriú pe calapodulú staturilorú catolice din occidentú, legăturile de activitate şi privilegiile nobilimei de nascere faţă de celelalte clase ale conlocuitorilorú, apoi forurile producţiionali, ce ameninţau cu sabia lui Damocle asupra atárorú prerogative, decă nu se puteau pe deplinú dovedi, — constringeau pe privilegiaţii şi cu deosebire pe nobilime din timpú în timpú, a-şí renoi documentele de posesiune şi de succesiune, şi prin

aceea a-și conserva deducțiunile genealogice — putem dice — mai rigurosă ca în oricare asemenea stată.

De aceea și literatura genealogică și heraldică în Ungaria e una dintre cele mai bogate, și archivele atât publice, cât și ale particularilor sunt dintre cele mai avute în această materie“....

„Luându acum în vedere, că în Ungaria populațiunea cea mai numerosă după maghiarii o facă românii, aceștia încă au trebuit se ia parte esențială la evenimentele patriei.

Ei — după cum arată istoria și precum se vede și din cuprinsul acestui opă — sub conducerea fruntașilor se au apărată patria cu credință alături cu maghiarii și cu ceilalți conlocuitori, prin urmare au trebuit să se împărtășescă și de beneficiile țerei, ce constau mai cu seamă în donațiuni de moșii și în prerogative nobilitare“.

„De ce vom constata așa dară un număr mai respectabil de nobili români, pe atât vom dovedi mai eclatante și meritele națiunii române pentru patria comună“...

Dlă autoră, precum am amintit, și-a propusă a împărți opulă seă, despre carele dicea, că „pote se ia o estensiune considerabilă“, în trei părți principale. Partea primă, publicată la anulă 1892, cuprinde materialulă crudă în ordine topografică, subîmpărțită fiindă în: *a*) conscripțiunile dela anulă 1862; *b*) extractele din diferite colecțiuni și *c*) suplimentele.

Partea II — așa ne promite autorulă în prefața părții prime, va avé a conține arangiarea întregulă materială în ordine alfabetică cu suplimentele de lipsă, analogă opulă lui Kövály L. și Nagy Iván. — În fine partea III, va cuprinde publicarea cronologică a diplomeloră și altoră documente privitoare în specială la familiile nobile de origine română, pe câte sunt până acuma descoperite și se vor mai puté aduna de aici înainte.

Promisiunea, ce o-a dată dlă autoră în prefața părții prime, a împlinit-o cu scumpătate; căci în zilele acestea a

eșită de sub tiparū deja partea a doua, și sperămū că nu va trece multū, până când va vedé lumina și partea III.

„*Quos dii odisse — lexica scribant*“, cuvintele acestea staă în fruntea precuvântărei părții acesteia; căci pe cândū autorulū sē simte în plăcuta poziție de a presenta publiculū spre binevoitoare apreciere partea acēsta II. a opulū seū, nu pōte a nu face aici reflecșiunea: că nu e lucru ușorū a aranja pentru prima dată în ordine alfabetică aprōpe 5000 de nume proprie de familii nobile române, de predicatele și de alte atribute ale lorū. La atare muncă trebuie timpū multū și paciență mare.

Numele acestea au trebuitū scrise și înșirate atâtū după ortografiile mai vechi, cât și după cele ce aū urmatū în actele posterioare; aū trebuitū așezate în rēndulū alfabeticū în deosebī și localitățile, dela cari se deducū predicatele; pentru că multe familii, părăsindu-și numele originalū, astăđi figurēză numai cu numele predicatului. Fiind însă că într'una și aceeași localitate s'aū așezatū familii de diferite naționalități, cari și-aū luatū același predicatū: urmēză, că naționalitatea originală a unei familii de același predicatū se pōte distinge de alta numai prin alte atribute istorice, d. e. la romāni expresiunile din diplomele lorū: *dilectus et fidelis noster Olachus, presbiter Valachus etc.* și în legătură cu deducțiunile genealogice, prin împregiurarea, că familia și astăđi se mai ține de naționalitatea română“.

Partea acēsta II. este aprōpe îndoitū mai bogată decât partea primă, de óre-ce conține 416 pagine formatū 4° mare și cuprinde, precum amū đisū, în ordine alfabetică aprōpe 5000 nume proprii de familii nobile române, cu predicatele și alte atribute ale lorū.

Pe pagina VI. din prefață se înșiră numele acelorū 53 regi ai Ungariei, ale cărorū nume figurēză pe diplome, apoi urmēză pe pagina VIII. 19 principii indigeni ai Ardealului, începēndū cu Ioanū Zápolya și finindū cu Michail

Apafi II. Celelalte autorităţi, cari au estradată diplome seu alte acte publice despre donaţiuni şi nobilitări la familiile române, precum Voievođi, Vice-Voievođi, Bani, Comiţi, Căpitani supremi seu Castelani etc., ocurându mai sporadic, sunt indicate la locurile citate în ordine alfabetică. În multe locuri autorulă cercă a lămurí după putinţa înţelesulă diferitelor nomenclaturí ori face apoi constatări istorice de mare valóre, pentru de a puté areta însemnătatea diferitelor institutiuni. Astfelú d. e. esplică cuvântulă „boierii“, şi hasându-se pe datele lui S. Mangiuca, face amintire de două emigraţiuni ale românilorú din Maramurësh în Moldova, una în anulú 1277 sub Dragoş, fiulú lui Bogdanú I, şi alta la anulú 1359 sub Bogdanú II. voivoda de Maramurësh. Autorulă se ocupă mai departe cu istoriculă Făgăraşului, face amintire de Gelu, ducele vlachilorú, vorbesce despre familia lui Ioanú Huniade, face o schiţă cronologică a ierarhilorú români, vorbesce la pag. 233 despre familia Mailath şi înşiră şi familiile acelea, cari au fostú nobilitate în timpurile mai noue, atât în părţile nóstre, cât şi în Bucovina.

Din această scurtă dare de sémă se póte orienta publiculă despre necontestabila valóre a acestui opú şi despre greutăţile, ce a avutú a întimpina autorulă, sacrificându decenií de muncă neobosită. În poftimú din inimă, ca aflându spriginulă doritú în mai mare măsură, decum ne spune că l'a aflatú până acum, să póta completa şi termina valorósa sa lucrare, şi repetimú şi noi rugarea ce o face dlú autorú cătră corporaţiunile nóstre, îndeosebí şi cătră singuraticele familii nobile române, a aduna şi a trãmite la Asociaţiune datele, ce mai lipsescú şi eventualele rectificări de lipsă la cele deja tipárite, ca să se póta procede cât mai îngrabă la edarea supplementelorú.

Este de unú interesú generalú alú poporului nostru, a avé cât mai curéndú acestú însemnatú isvorú aucsiliarú alú istoriei sale; dlú autorú a făcutú sciinţei istorice unú ser-

viciu de mare valóre, și Asociațiunea transilvană, sprijinindü publicarea acestorü colecțiunii de documente istorice, a împlinitü o sacră datorință.

DIN SCÓLA VIETÏI.

(Aforisme alese și traduse de Jeronimü G. Barițü.)

A vorbí despre principiile lorü e în cele mai multe casuri însușirea acelorä, cari tocmai se află stăpâniți numai de temperamentulü lorü.

K. Gutzkow.

*

Scrisorile nóstre sunt inamicii nostri cei mai periculoși.

*

Goethe.

O scrisóre, căreia nu i s'a datü răspunsü, e o salutare fără resalutare.

Ales. Jung.

*

Acea purtare, care de obiceiü în societate e considerată de plăcută, constă din curtenia și falsitate.

Pope.

*

Celü-ce înaintea altora vorbesce prea multü singurü, fără a măgulí pe ascultători, provócă resens.

Goethe.

*

Celü-ce trăiesce în lume nu se póte nici odată dispensa nepedepsitü de formele și obiceiurile ei.

Heribert Rau.

*

Acela, pe care societatea cetățénă nu-lü recunósce de egalü, crede în urmă, că nici elü nu-í datoresce ei cu nimicü.

Rötscher.

*

Unü semidoctü e unü palavragiü fără milă, fiindcă ne avënd elü cunoscință, că nu scie nimicü, cutéză a-și espune tóte ideile sale și plictisesc pe ascultătorii sêi cu o părere atâtü de favorabilă despre sine, ca și când cine scie ce minunății arü vorbí.

*

Nu nesciința fți dá aparența de ignorantü, ci numai modulü cum te încerci a-ți coperi nesciința. Tací! — Póte că totuși vre unulü va crede, că înțelegi lucrulü, despre care se vorbesce.

*

Gutzkow.

Caracterul e voință perfectă cultivată.

Novalis.

*

Adevăratei culturii i e permisă a examina totu; ei îi e totu curat. Ea nici nu se poate închipui fără acel grandios liberalism, care conde chiar pentru lucrurile încă de totu problematice un câmp larg de cercetare și nu judecă până ce nu e totu finalizat.

Ales. Jung.

*

A trăi fără principii sêu în cătușele unor principii perniciose e o existență în același grad de miserabilă. Aceea e o plutire sceptică între a fi și a nu fi, și acesta o constantă oftare a sufletului după libertate, — pentru că principiile false tiranisază sufletul creat pentru libertate mai multu, ca tiranii sufletului corpulu.

*

Ch. Schubart.

Ômenii n'au un caracter comunu, însă sunt legi comune pentru formarea caracterului.

John Stuart Mill.

*

Dacă ești oratoru sêu nu, se va arăta, când îți se va contradice.

Gutzkow.

*

Celuce nu scie se tacă, nu scie nici să vorbescă.

*

Proverbial.

Pe pomulu tăcerei atâră fructulu sêu, — pacea.

Arab.

*

Hieron a ăisă: celuce difulgă unu secretu, face rău celui căruia îl împărtășește, pentru că urimă pe celuce a auditu ceea ce nu ne convine, totu atât de multu, ca și pe divulgătoru.

*

Plutarch.

Memoria unu palavragiu e inamiculu sêu celuce mai periculosu.

*

Esprits des Esprits.

Avem adesea secrete, pe care ară trebui să le destăinuimă numai, când suntem prea siguri de stima aceluia, căruia avem curagiulu a i le încredința.

Esprit des Esprits.

*

Ômenii tineri divulgă totu din vioiciune de temperamentu, cei bătrâni din slăbiciune și mai toți ômenii din mâncărime de a vorbi.

*

Lingușirea e însoțitoare unu norocă mare.

*

Velleius Paterculius.

Nu arare-orî se întemplă, ca cineva se apară și se fiă considerat de unū omū cu temperamentū rece, care apoi la ocasiuni estra-ordinare uimesce pe toți prin esplosiunile cele mai violente ale pasiunei. Acela e adevăratulū omū simțitorū, la care primele impresiuni nu sunt puternice, dar operéză târđiū, pētrundū adēncū în interiorū și în linisce crescū prin forța lorū propriă. A reagea în totdeuna e caracteristică slăbiciunei, acelū *crescendo* internū alū sensațiunilorū e particularitatea naturelorū energice.

*

Schlegel.

Încă n'a picatū nici unū savantū din cerū, și nici unū bărbatū n'a ajunsū mare fără strădanie de ferū. *W. H. Riehl.*

*

E lesne a fi energicū celui care e unilateralū.

*

B. Auerbach.

Esistă unū curagiū pentru cap, ca și pentru inimă, și lipsa de geniū une-orî nu e altceva, decât lipsa de curagiū. A avé încredere în sine înseamnă a-și îndoi puterile. *Bellgren.*

*

S'a doveditū în mod necontestabilū, că dintre doi ómenī anumiți, dintre care unulū întrece pe celalaltū întreitū în talentū și cultură spirituală, a rămasū totdeuna acela superiorū, care își încercase mai multū puterile sale în vieța activă.

*

L. Schubart.

Starea cea mai miserabilă e a nu puté voi nimic. Vină-ți în simțiri, și tu vei fi totū ce ai fostū. *Goethe.*

*

Arma cea mai ascuțită a omului e voința sa. * * *

*

Ómenī prudentī totdeuna își fac unū meritū din faptele lorū, chiar și când numai lipsa i-a silitū la ele. *Machiavelli.*

*

Décă nu producemū nimic, atunci totū ce am învățatū stă ca și mortū în noi, nu ca o semēță viă în pământū, care rēsare și produce fructe bogate. *Rudolf Agricola.*

*

Adevărata energie a lucrărei depinde cu totulū dela moralitatea lucrătorului. *Charles Perin.*

*

Când lucrăm fug de noi cei mai mari trei contrari ai nostri :
viciul, miseria și uritul. *Voltaire.*

*

Omul p^ote fi binevoitor și drept față cu un^u altul, nici odată însă nu e acesta o clasă socială în c^{er}tă și luptă cu alta.

Rudolf Gneist.

*

A imita s^{eu} a acusa e caracterul^u mulțimei.

*

Franz Grillparzer.

Cu nici un^u cuv^{en}t^u nu s'a făcut^u mai mult^u abus^u, ca cu cel^u de *popor^u*. Fiă-care a înțeles^u sub el^u aceea ce tocmai i se potrivea lui mai bine, de obicei^u o grămadă ore-care de indiviđi, pe care i-a succes^u a-^u câștiga pentru părerea sa.

*

Principele Bismarck.

Popórele nu reflect^{ez}ă mult^u, ele simt^u numai în mare și puternic^u și se inspiră apoi dela moment^u. *Leopold Ranke.*

*

Massa ómenilor nu devine p^oliticesce capabilă prin simpla enunțare a legei, că e p^oliticesce maiorenă, ci prin întinderea cul-
turei spirituale, și mai mult^u încă a caracterului.

*

Heinrich v. Sybel.

Prin deosebiri^{le} lor^u naționale popórele se întregesc^u în toc-
mai așa ca și ómenii singuratici. O egalitate perfectă ar fi mór-
tea lor^u.

*

Deutsche Vierteljahrsschrift.

Prin o lucrare particulară se legitim^{ez}ă o națiune ca națiune ;
prin opurⁱ ale activității spirituale, care se ridică la însemnătate
istorică a lum^ei, se manifest^{ez}ă un^u popor^u cu mare putere cultu-
rală între popóre.

*

H. W. Riehl.

Pentru traiul^u lung^u al^u un^ui popor^u nu există un^u mai
bun mijloc^u de promovare, decât^u sentimentul^u prezentului, a fi
responsabil^u pentru viitor^u.

*

Wilhelm Roscher.

Meritul^u adev^{er}at^u e căutat^u numai în timpurⁱ grele ; în
timpurⁱ normale din contră nu sunt favorisați bărbații de merite,
ci cei care se pot^u rădima pe avuția s^{eu} coneciunii familiare. A
fost^u și va fi totdeuna așa, ca în timp^u de pace bărbații mari și
rari s^e fiă negleși în republice.

*

Machiavelli.

Mulțimea stim^{ez}ă numai reflexul^u meritului.

Goethe.

*

A se opune desprețului mulțimei e o virtute rară, însă mai rară aceea: a fi destul de tare a nu i-o areta.

*

Puternicii țilei cad ușor în tragica greșelă a nu auzi nici unde părere opozițională publică, ci în totu locul numai voci éráși și éráși lătrátore de partidú.

H. W. Riehl.

*

Cel-ce nu respectéză nici o lege, e totú atátú de puternicú ca și celú ce nu are nici o lege.

G. E. Lessing.

*

Pe Dumneđeú! acela nu scie ce păcătuesce, care voesce să facă din statú o scólă de morală. În totdeauna a prefăcutú aceea pe unú statú infernú, că omulú a voitú sê-lú facă a fi ceriulú sêú.

Friedrich Hölderlin.

*

Ce însemnézá a fi liberú? A pune puteri în eculibru. Esistă unú despotism democraticú, ca și unú despotism monarchic. Evoluțiunea nu e permis a o împiedeca, dér ea trebuie se aibă bariere. Nu esistă decí nici libertate, precum nu este rațiune și o morală absolută.

Georg Forster.

*

În tóte negoțiările politice *do ut des* e unú lucru, care stă în dos, cu tóte că din bună cuviință la începutú nu se vorbesce despre aceea.

Principele Bismarck.

*

A governa după a mea părere însemnă: a conduce spiritele, nu însemnézá a se susțiué cum numai e cu putință în sfera de guvernamentú. Eú nu pretindú — pentru că acesta ar fi prea peste măsură, — ca unú guvernú sê fiă în stare a ținé în tótă buna vreme cutezătorulú sború alú geniulú. Mai îndreptățită ar fi pretensiunea moderată, ca elú sê scie a merge pe calea liniștită și sigură a talentulú și a experienței.

Principele Bismarck.

*

Pentru că ómenii aú convenitú unanimú, că înșelarea deapropelú e o faptă infamă, și-aú datú siliță sê afle o espresiune, care îmblândesce lucrulú, și de aceea aú alesú cuvêntulú „politică“. Eú înțelegú sub politică a fi silitú se înșeli pe ceilalți.

Konrad de Bolanden.

*

Pentru a fi fericiți, trebuie se ne mai lipsescă totdeauna încă ceva din fericirea nóstră.

Helvetius.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Parastasă pentru Archiducele Albrecht. La 18 Februarie (2 Martie) a. c. 11 ore a. m. s'a sărbătut din partea I. P. S. arhiepiscopului și metropolitului *Mironu Romanul*, cu asistință cuvenită, în biserica parochială din Sibiiu-Cetate parastasă solemnă pentru răposatul archiduce *Albrecht*, asistând toate autoritățile civile și militare din Sibiiu. Cântările funebrele le-a executat Reuniunea română de cântări de aici.

Frecuența la universitatea din Cernăuți în semestrul I. 1894/5 a fost preste totu de 370 studenți, ordinari și esttraordinari, și anume: *facultatea teologică* 57, *juridică* 264, *filosofică* 41, *farmaciști* 8.

Fundațiune pentru Asociațiunea transilvană. „Dreptatea“ aduce scirea, că dl. *G. Filip*, avocat în Tășnad (Selagiu), răposat de curându, a testat Asociațiunea transilvane 20,000 fl. A se vedea mai sus.

➤ *Prelegeri publice în Sibiiu.* În folosul scolei elementare de fete, susținute de Reuniunea femeilor române din Sibiiu, s'a pus la cale și în anul acesta prelegeri publice. Prelegerile se țin Dumineca dela orele 4 $\frac{1}{2}$ d. a. în casa română din Sibiiu.

Până acuma s'a ținut 6 prelegeri. Șirul în anul acesta l'a deschis profesorul dela scola civilă de fete a Asociațiunei transilvane dl. *Ioan Popovici* cu o temă de totu actuală: *Japonezii și Chinezii*. A urmat apoi funcționarul de bancă domnul *Dominic Rațiu* cu tema „Desvoltarea bancelor de bani“ până la începutul acestui secol.

Prelegerea a treia o a ținut directorul dela scola civilă de fete dl. *Vasiliu Bologa* cu tema „Despre balladă și romanță“.

A patra o a ținut profesorul seminarial dl. *Vasiliu Saftu* cu tema „despre pessimism“.

Prelegerea a cincea o a ținut asesorul consistorial dnul *Mateiu Voileanu*, trecendu cu publicul ascultătorii în Africa, și arătandu istoria statului Congo, și organizarea lui după ce a parcurs H. M. Stanley riul Congo până unde se varsă el în mare.

A șesea o a ținut profesorul seminarial Dr. *Petru Spanu*, vorbind despre „Pomul de Crăciun“ în desvoltarea lui istorică, și despre unele obiceiuri ale Românilor legate de anumiți pomi, d. e. la nunte și la pomene.

Prelegerile au fost ascultate de un public numeros, în preponderanță de dăminele și domnișorele noastre.

Se vor mai ține încă până se va incheia ciclul de 12.

Asupra lor vom reveni.

Spre scopuri de binefacere a votat „Patria“ din Blaj în adunarea sa generală dela 7/19 Februarie c. suma de 1295 fl., și anume: Ven. consistoriul din locu i-a pus la dispoziție 500 fl.; des-părțemântului XI. al Asociațiunei 300 fl.; scôlei de fete de acolo 200 fl.; asilului de copii 100 fl.; fondului studenților bolnavi 40 fl. etc.

Limba română în oficiu. La corespondința română din partea consistoriului eparchial din Caransebeșu, oficiul comitatensu al Timișului l'a recercat pre acela, a corespunde în limba oficială a țerei. Consistoriul, cu provocare la lege, a răspuns totu românesc. Atunci inspectorul de scôle al comitatului, „zelosul“ Carolu *Sebesztha*, a propus, și comitetul comitatensu a priimit a face arătare la ministrul de culte asupra Episcopului pentru „nesupunere“, cu rogarea, ca să lă constringă a se folosi de limba oficială a țerei. — Dar legea?

Secretarū de statū în ministerul r. u. de culte și instrucțiune publică, precum se scie, este numit academicianul Michailu *Zsilinski*, care din incidentul aniversărei lui Stefanu Szechenyi a descris viața și a ilustrat meritele acestui bărbat pentru regenerarea poporului maghiar. Szechenyi condiționează egemonia poporului maghiar în Ungaria de *superioritatea lui spirituală* preste celelalte popore conlocuitoare, și stăruiesce, a se respecta cu scumpătate limba și naționalitatea acelora. Remâne acum, ca noulu secretarū de statū se dovedescă *în faptă*, că principiile lui Szechenyi le scie pune și în praxă, nu numai a le lăuda în teoriă.

O statistică despre industriarū și comercianțu români prepară dlū redactorū al „Foi poporului“ Ioanū *Costinū*, și publică prin foile noastre o rogare cătră preoți și învățători, a-î da mână de ajutoriū la culegerea datelor de lipsă. Folositoare întreprindere se recomandă tuturor celor competenți.

„*Convorbirile literare*“ cu prima Ianuariū a. c. au intrat în anul lor 29, și nu mai apar de atunci încôce sub redacțiunea dlui Iacob Negruzzi, ci sub direcția unui comitet de redacțiune: P. Antonescu, I. At. Brătescu, Voinescu, M. Dragomirescu, D. Evelceanu, Ioanū S. Floru, P. Penegulescu, C. Radulescu Motru, I.

A. Radulescu și Francisc Robin. In numărul 1. dlă Iacob Negruzzi în cuvinte căldurose își ia adio dela publicul său. Credem însă cu dreptă cuvânt, că încă n'a sosită timpul, ca D.-Sa să se retragă cu totul dela redacțiunea acestei valorose Reviste științifice și literare; și astfel și în forma cea nouă dorimă acestei stimate foii vieță îndelungată și roditoare.

Țiară umoristică ilustrată. Lângă distinsa noastră revistă ilustrată „*Vatra*“ de sub redacțiunea dlui Ioană *Slavici*, ese acuma și ună țiară umoristică ilustrată, directorul dlă Antonă *Bacalbasa*. Acela ese de doue ori pe lună și costă pentru abonenții revistei „*Vatra*“ 3 lei sêu 1 fl. 50 cr. pe ană, ear pentru nemembri se vinde cu numărulă à 20 bană.

Regulamentă pentru administrarea fundațiunei universitare Carolă I. Precum să scie, acestă fundațiune s'a creată întru amințirea sərbărei de 25 ană de domnie a regelui Carolă I., și scopulă ei este: înființarea și întreținerea unei bibliotecă pentru studenții universităței, ajutorarea studenților la lucrările loră speciale și acordarea de subvențiunei la studenți lipsiți de mijloce. „*Monitoriulă oficială*“ publică decretulă regală din 3 Februară a. c., prin care se aprobă regulamentulă pentru administrarea acestei fundațiuni, recunoscute de persónă juridică. După regulamentulă acesta din ajutoarele votate o parte are a se da studenților din Bucuresci, ear alta celoră din Iași, și bugetulă anuală a se substerne M. Sale regelui spre aprobare.

„*Ardeleană*“, institută de credită și economiă în Orăștia, a publicată în țilele acestea raportulă sêu anuală și încheierea compturiloră pe ală IX-lea ană de gestiune 1894. După acestă raportă profitulă curată ală bancei a fostă de 20,139 fl. 32 cr. — ear spre scopuri filantropice și culturale s'a dată o sumă de 908 fl. 54 cr., și anume: casinei române locale 200 fl.; fondului pp. gr. or. și gr. cat. câte 100 fl.; Asociațiunei 201 fl.; casinei ajutoriă 107 fl. 54 cr., pentru cei arși din Vinerea și Beriiă câte 50 fl., pentru scólele or. din Jibotă, Sebeșelă, Balomiră și Romosă câte 25 fl.

Sodală români din Orăștia, la inițiativa zelosului măiestru tēmplară Georgiă *Brașoveanu*, aă discutată într'o seriă de întruniri ideea înființarei unei „*Reuniuni de sodali*“. Le dorimă succesă bună și bărbătescă imitare din tóte părțile, spre a se plini o lacună greă simțită în organismulă și vieța poporului nostru!

BIBLIOGRAFIA.

Vięta sântilorü. Dlü vicarü din Maramureşü *Titu Budu* publică invitări de prenumeraţiune la scrierea sa „*Vięta sântilorü*“, ce se va eda cu incepere dela Septembre şi se va termina în Decembre a. c. în trei tomuri, tote la olaltă cu preţulü de 4 fl. 50 cr., tomulü singurü cu 1 fl. 50 cr. Preţulü se solvesce la urmă. Cöle de abonamentü sunt la dispoziţie şi la redacţiunea „Transilvaniei“.

PARTEA OFICIALÄ.

Nr. 86—1895.

Procesü verbalü

din şedinţa comitetulü Asociaţiunei transilvane pentru literatura română şi cultura poporulü românü, şinutä în Sibiiü la 21 Februarü 1895 n.

Preşedinte: Dr. Ilarionü Puşcariü, vice-preşedinte.
Membrii prezenţi: Ioanü Hannia, Ioşifü Sterca Şuluţiü, Zacharia Boiu, Partenie Cosma, Dr. Corneliü Diaconovich şi Onoriü Tilea.

Şecretariü: Dr. V. Bologna.

Nr. 35/10, 57 şi 83. Direcţiunea scölei civile de fete a Asociaţiunei, cu provocare la hârtia acestü comitetü din 3 Ianuariü 1895. Nr. 10, înaintezä protococele conferenţei corpulü didacticü din 25 Ianuariü şi 20 Februarü anulü curentü, dimpreună cu cererea domnişorei Elena Petraşcu, directöra internatului, pentru ca se se apröbe fu postulü de guvernantä pentru limba francesä domnişöra Jeanne Ravon, în care privinţä s'a cerutü pärerea corpulü didacticü cu datulü amintitü.

— Protococele conferenţei servescü spre scire cu aprobare: cererea domnişorei Elena Petraşcu, directöra internatului, pentru numirea d-şörei Jeanne Ravon în postulü de guvernantä pentru limba francesä, se pune ad acta, după-ce respectiva guvernantä, silitä ulteriorü de împregiurări familiare, s'a re'torsü în patriä.

Nr. 36/56. Direcţiunea scölei de fete a Asociaţiunei, cu datulü 6 Februarü 1895. Nr. 12. înaintezä hârtia d-şörei Maria Romanü, instructörä pentru lucru de mână în cursulü complementarü, dto 4 Februarü curentü, prin care cere, din cause familiare, se fiä provëdütä cu tötä întreţinerea în internatulü scölei nöstre începëndü cu 1 Martiü anulü curentü, ca se-şi pötä continua cursulü până la finea anuluï scolarü 1894/5, la din conträ e silitä se päräsescä postulü cu finea lui Februarü curentü.

— Cererea se încuviințează; priimindă însă totă întreținerea în internat, d-șora Maria Romanu, pe lângă agendele de instruc-toră pentru lucrul de mână în cursul complementar, în orele libere va avea să suplinească funcția unei a două guvernante.

Nr. 37/63. Domnul Zacharia Boiu, prim-secretariul Asocia-țiunei, cu datul 20 Ianuarie 1895. prezintă contul speselor în suma totală de 462 fl. 87 cr. cu edarea numărului festiv — iubilaru alu „Transilvaniei“ din incidentul, că la finea anului 1894 s'au plinitu 25 ani dela prima eșire a acestui organu de publicitate alu Asociațiunei. Unu esemplaru din numărul festivu trans-pune pentru biblioteca Asociațiunei.

— Suma de 462 fl. 87 cr. se asemnează la cassa spre solvire, ear numărul festivu se depune în bibliotecă.

Nr. 38/73. Diu Nicolae Garoiu, directorul despărțementu-lu alu II-lea (Branu), cu datul 10 Februarie anul curentu, respundendu la recercarea din 3 Ianuarie anul curentu Nr. 460/1894, arata, că suma de 64 fl. 56 cr., reținută pentru tre-buintele despărțementu, fără a se indica scopul în bugetul anului 1895, s'a adausu la fondul, ce se administrează din partea subcomitetulu și care de presentu face 235 fl. 25 cr. cu menirea de a se împarti premii și ajutore învțăceloru de industria din acelu despărțementu ș. a.

— Raportul servece spre scire, se recercă însă direcțiunea se compună bugetul despărțementu pro 1895, introducend în acela și premiile seū ajutorele, ce intenționează a distribui din mijlocele sale în decursul anului 1895, apoi în sensul §§-loru 17, 18, 20 și 27 din Regulamentu, se-lu înainteze aici spre definitivă aprobare, dimpreună cu restul, ce va resulta după compunerea bugetulu din suma de 235 fl. 25 cr., ce se administrează la cassa despărțementu.

Nr. 39. Secretariulu II-lea prezintă consemnarea membri-loru Asociațiunei, compusă de nou după despărțemintele Asociați-unei, pro 1895, dreptu esecutare a conclusulu adunarei generale 1894. Nr. prot. 10, lit. d).

— Spre scire, avend a se tipari în broșura separată și a se publica ca suplementu la foia Asociațiunei.

Nr. 40. Verificarea acestui procesu verbalu

— Se încredințează domniloru: I Hannia, I. St. Șuluțiu și O. Tilea.

Ședința se închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionu Pușcariu m. p.,

v.-președinte.

Dr. Vasile Bologa m. p.,

secretariu II.

Verificat. Sibiu 25 Februarie 1895 n.

I. St. Șuluțiu m. p.

I. Hannia m. p.

O. Tilea m. p.

Nr. 25—1895.

CONCURSŪ.

Devenindŭ vacante *dŏne* ajutŏre à 25 fl. la anŭ pentru invĕţăcei meseriaşii români din Transilvania, din subvenţiunea, ce priimesce Asociaţiunea spre acelu scopŭ dela societatea „Transilvania“ din Bucuresci, — se escrie concursŭ pentru conferirea acelorŭ ajutŏre cu începutulŭ anului 1895.

Invĕţăceii meseriaşii, cari dorescŭ a reflecta la vre-unulŭ dintre aceste ajutŏre, aŭ se înainteze pe lângă cerere următŏrele documente:

a) atestatŭ de botezŭ în originalŭ seŭ în copiă legalisată;

b) testimoniŭ scolasticŭ celŭ puţinŭ de 4 clase elementare;

c) atestatŭ, că se află deja lucrândŭ la vre-unŭ măiestru seŭ corporaţiune şi cu ce succesŭ;

d) contractŭ, în originalŭ seŭ copiă legalisată, încheiatŭ cu măiestru conform §. 61. alŭ legii industriale. (Art. leg. XVII 1884);

e) atestatŭ de moralitate dela autoritatea locală competentă şi

f) adeverinţă dela părinţi seŭ tutori, că sunt decisi a-i lăsa la invĕţătură, până se vorŭ perfecţiona pe deplinŭ.

Cererile instruite cu aceste documente, se se înainteze la subsemnatulŭ comitetŭ până în 20 Martiŭ 1895 st. n.

Cererile întrate mai târziu nu se vorŭ considera.

Sibiŭ, din şedinţa Comitetului Asociaţiunei transilvane, ţinută la 7 Februariŭ 1895 n.

Dr. Ilarionŭ Puşcariŭ m. p.,
vice-preşedinte

Dr. Vasile Bologa m. p.,
secretariŭ II.

Rectificare şi completare. În seria membrilorŭ fundatoriŭ ai Asociaţiunei din Nr. 2 a. c. din erŏre s'aŭ omisŭ d. d. Andreiŭ Mocsonyi de Foen şi Savu Lobonţiu; ear în loculŭ numelui Vasiliŭ Viciŭ este a se ceti Vasiliŭ Suciŭ, preotŭ greco-catolicŭ în Căpuşulŭ de Câmpie.